

Bereik ve verhogen

Achtergronden, tips
en goede voorbeelden

Inhoud

1	Inleiding	3
2	Actuele cijfers bereik ve	4
3	Redenen voor ouders om niet voor ve te kiezen	6
4	Rol gemeente om bereik ve te verhogen	7
5	Ervaringen uit de praktijk	12
5.1	Inzicht in bereik	12
5.2	Voorbeelden van gemeenten.....	14

1 Inleiding

Vroeg starten met bestrijden onderwijsachterstanden

Het Rijk investeert jaarlijks via de gemeenten ruim 500 miljoen euro in het voorkomen van onderwijsachterstanden, waarvan het grootste gedeelte van de middelen wordt ingezet voor ve-aanbod van 2,5-4 jarigen¹. Uit tal van onderzoeken zoals het recente eindrapport van PRE-COOL² blijkt dat voor het bestrijden van onderwijsachterstanden het belangrijk is om er vroeg bij te zijn. Daarom worden in alle gemeenten in Nederland op zeer jonge leeftijd -vaak tussen 18 en 24 maanden- kinderen geïndiceerd voor voor- en vroegschoolse educatie (ve) en vanaf dat moment als doelgroepkind aangemerkt. Dit gebeurt via door de gemeente vastgestelde criteria om vast te stellen of een kind tot de doelgroep behoort, bijvoorbeeld omdat er thuis geen Nederlands gesproken wordt. Ouders van doelgroepkinderen worden aangespoord hun kind te plaatsen op een kinderdagverblijf of peuteropvang waar gesubsidieerde Voorschoolse Educatie (ve) plaats vindt, vanaf nu ve-locatie genoemd. 53% van de 9.172 (dag)opvanglocaties in Nederland is geregistreerd als ve-locatie. Op deze manier wordt in Nederland dus op zeer jonge leeftijd gestart met het bestrijden van (mogelijke) onderwijsachterstanden.

Ouders hebben in Nederland de vrije keuze om hun doelgroepkind al dan niet naar een ve-locatie te brengen. Ongeveer één op de vijf ouders van een doelgroepkind kiest ervoor om hun geïndiceerd kind niet naar een ve-locatie te brengen. Hierdoor worden kansen gemist om jonge, vaak kwetsbare kinderen een extra boost in hun ontwikkeling te geven alvorens zij instromen in het onderwijs. Gemeenten hebben de wettelijke taak zich in te spannen om zoveel mogelijk doelgroepkinderen naar een ve-locatie toe te leiden en hen een ve-aanbod te laten volgen.

¹ Ve mag vanaf 2 jaar worden afgenomen.

² www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/12/01/bijlage-2-pre-cool-eindrapportage-ontwikkeling-van-kinderen-en-relatie-met-kwaliteit-in-de-voor-en-vroegschoolse-periode

Definitie bereik ve

Bereik ve definiëren we in deze handreiking als volgt: het aantal ve-geïndiceerde kinderen in de door de gemeente benoemde ve-leeftijd dat een ve-aanbod volgt / totaal aantal ve-geïndiceerde kinderen in de door de gemeente benoemde ve-leeftijd.

Door deze definitie zo te hanteren is het bereik te presenteren als een percentage. In het meest ideale geval is het bereik ve 100%: alle geïndiceerde kinderen die naar de ve kunnen (gezien hun leeftijd) gaan ook daadwerkelijk naar de ve. Sommige gemeenten tellen bereik enkel wanneer een ve-kind 640 uur per jaar komt, vanwege wettelijke eis van 960 uur van 2,5-4 jaar. Aangezien er volgens de wet geen plicht is tot het volgen van een urenaantal, tellen ook minder uren op jaarbasis mee als bereik. Kortom ook als een ve-kind 2 of 3 dagdelen per week komt, telt dit mee als bereik ve.

Leeswijzer

In deze handreiking diepen we bereik ve verder uit. We gaan achtereenvolgens in op:

- Actuele cijfers over bereik ve in Nederland
- Redenen van ouders om geen gebruik te maken van ve
- Rol gemeente om bereik ve te verhogen
- Goede voorbeelden en ondersteunende tools voor zicht op en verhogen van bereik ve

Deze handreiking is opgesteld vanuit het GOAB-ondersteuningstraject. Auteurs van deze handreiking zijn OAB-specialisten van CED-Groep, Oberon en Innovatienu13.

2

Actuele cijfers bereik ve

Diverse aanpak, nauwkeurigheid gevraagd

Het berekenen van bereik ve gebeurt op landelijk en lokaal niveau op verschillende manieren. Doordat er geen eenduidige manier is, zijn bereikcijfers lastig met elkaar vergelijken. Het maakt namelijk nogal wat uit wanneer je naar aantallen kinderen kijkt of dat je ook controleert of het om dezelfde kinderen gaat. Als voorbeeld: een gemeente waar de JGZ (consultatiebureau) aangeeft dat zij in de leeftijdscategorie 2,5 tot 4 jaar 60 geïndiceerde peuters heeft en de kinderopvang zegt dat zij er 50 in hun opvang hebben, lijkt een bereikpercentage van 83% te hebben. Echter, op geen enkele wijze is gecontroleerd of de 50 geplaatste kinderen in de opvang ook daadwerkelijk in het JGZ-bestand van 60 kinderen voorkomen. Dit kunnen bv ook kinderen van buiten de gemeente zijn of kinderen die ouder zijn dan 4 jaar. Om met zekerheid te kunnen stellen wat het bereik is, moeten persoonsgegevens vergeleken worden. Daar waar dit gebeurt, ligt het bereikpercentage vaak een stuk lager dan eerder verondersteld op basis van een minder zuivere methode.

Nederlands gemiddelde

Ondanks de kennis dat bereikcijfers op dit moment verschillend berekend worden, willen we op grond van recente bronnen een beeld schetsen van het gemiddelde bereik ve in Nederland. Er waren in 2021 ongeveer 58.000 peuters tussen de 2,5 en 4 jaar oud die op grond van een lokale doelgroepdefinitie geïndiceerd waren voor ve³. Dit was 22% van alle peuters in de leeftijd van 2,5 tot 4 jaar oud.

Het bereik in Nederland is gemiddeld 83%⁴. Dit bereikcijfer is gebaseerd op de zelfevaluaties die de gemeenten jaarlijks aanleveren aan de Onderwijsinspectie. Van de 58.000 ve-peuters in de leeftijd 2,5-4 jaar gaan er dus naar schatting 48.000 ve-peuters naar een ve-locatie toe. Dit is de afgelopen jaren een vrij stabiel cijfer volgens de Onderwijsinspectie.

Voor de volledigheid: voor de verdeling van de OAB middelen hanteert het CBS de rekenregel dat ieder jaar 15% van alle peuters worden aangemerkt als kinderen met een verhoogd risico op onderwijsachterstanden. Dit was in 2020 een groep van ruim 38.000 peuters van de in totaal circa 255.000 tussen de 2,5 en 4 jaar oud. Gemeenten staat het vrij een eigen, verruimde doelgroepdefinitie te hanteren. Dit verklaart dat in 2021 er ongeveer 58.000 peuters een indicatie hebben gekregen, een hoger aantal dan de CBS 15% groep van circa 38.000.

Grote variatie tussen gemeenten

Uit een recent verdiepend onderzoek van de Onderwijsinspectie⁵ blijkt dat er aanzienlijke variatie is tussen gemeenten voor wat betreft bereik ve van doelgroepkinderen (zie tabel 1). Hierbij is eveneens uitgegaan van de data die de gemeenten zelf hebben aangeleverd.

³ Bron is Monitor bereik van voorschoolse voorzieningen in NL 2021, Buitenhok, 2022.

⁴ Bron is De Staat van het Onderwijs 2022, Onderwijsinspectie

⁵ Bron is Technisch rapport Jaarrapportage Lokale Educatieve Agenda/Voor- en vroegschoolse educatie 2021, Onderwijsinspectie

Actuele cijfers bereik ve

Tabel 1 Aantal gemeenten dat een bepaald percentage doelgroepkinderen bereikt, 2021

Bereikpercentage	% gemeenten	Aantal gemeenten
minder dan 50%	7,2%	19
50-64%	8,8%	23
65-79%	20,9%	55
80-94%	31,2%	82
95% of meer	31,9%	84
Totalen	100,0%	263

Wetende dat bereikcijfers ve op verschillende wijze in kaart worden gebracht, durven we met aanzienlijke zekerheid te stellen dat het gemiddelde bereik ve in Nederland al jaren rond de 80% ligt, zoals de Inspectie

ook constateerde op basis van de door gemeenten ingevulde vragenlijsten. Eén op de vijf geïndiceerde kinderen gaat dus niet naar de ve; een taak voor gemeenten om dit cijfer naar beneden te brengen.

3

Redenen voor ouders om niet voor ve te kiezen

Uit onderzoek⁶ blijkt dat voor niet-gebruik van voorschoolse voorzieningen de drie meest voorkomende redenen zijn: principiële overwegingen, financiën en wachtlijsten. Een kwart van de ouders die geen gebruik maken van een voorschools aanbod geeft aan dat zij principiële bezwaren hebben of geen meerwaarde zien. Ook zeggen ouders dat de kosten van ve te hoog zijn. Tot slot kan een deel van de ve-ouders niet op de gewenste dagdelen naar de ve, omdat er wachtlijsten zijn, vaak op de populaire maandag, dinsdag en donderdag.

Uit de praktijk blijkt dat er naast deze drie hoofdredenen ook andere redenen zijn waarom ouders niet kiezen voor ve, zoals geen thuisnabij ve-aanbod of geen meerwaarde inzien van de extra dagdelen ve. Iedere gemeente zou voor zichzelf moeten nagaan wat veelvoorkomende redenen zijn voor ouders uit hun gemeente om niet deel te nemen. Om dit systematisch te doen, introduceren we hier de 5 b's van toegankelijkheid: beschikbaar, betaalbaar, bereikbaar, begrijpelijk, bruikbaar. Daar waar (één of meerdere van) deze 5 b's niet aanwezig zijn bij (de toeleiding naar) het ve-aanbod, haken ouders dus mogelijk af.

→ **Beschikbaar:** er zijn (tijdelijk) te weinig ve-plaatsen. Dit is het geval bij 23% van de gemeenten stelt de Inspectie van het Onderwijs⁷. Ve-ouders staan op de wachtlijst.

→ **Betaalbaar:** ve wordt te duur geacht door ouders. Veel gemeenten stellen een deel van de ve-uren gratis beschikbaar, maar een deel van de gemeenten vraagt hiervoor een vaak beperkte ouderbijdrage. Verder vinden ve-ouders met recht op kinderopvangtoeslag het vaker dan gemiddeld lastig om deze op de juiste manier aan te vragen.

⁶ Bron is Monitor bereik van voorschoolse voorzieningen in NL 2021, Buitenhek, 2022.

⁷ Bron: Technisch rapport Jaarrapportage Lokale Educatieve Agenda/Voor- en vroegschoolse educatie 2021, Onderwijsinspectie, tabel 2.3b

→ **Bereikbaarheid:** ouders vinden dat een ve-locatie te ver weg is, niet op een geschikte plaats of in een geschikt gebouw is of het lukt ouders niet om contact te krijgen met de ve-locatie.

→ **Begrijpelijk:** ouders begrijpen niet waarom het nodig is om het kind op een ve-locatie te plaatsen. Dit kan verschillende redenen hebben: vanuit cultuurverschillen, de Nederlandse taal niet (genoeg) machtig zijn en/of is het te ingewikkeld om het (zelf) te regelen. Ook vinden ouders de woordkeuze 'indicatie' soms lastig of verwarrend, hun kind wordt als probleemkind bestempeld. Daarom wordt aangeraden richting ouders niet het woord indicatie te gebruiken, maar het positief te benoemen, bijvoorbeeld door het vermelden dat het kind kosteloos extra taalondersteuning van professionals krijgt.

→ **Bruikbaar:** ouders hebben andere opvangtijden nodig om bijvoorbeeld opvang en arbeid te combineren, tijden van de ve-locatie sluiten niet aan bij de basisschool waardoor brengen en halen lastig is. Ouders vinden dat hun kind niet in de groep past; ouders willen geen ve vanuit hun overtuiging of religie. Ouders maken al gebruik van hele dagopvang zonder ve of van gastouderopvang en stappen niet altijd (deels) over op gesubsidieerd ve-aanbod zeker niet als dit ook nog op een andere locatie is. Daarnaast heeft een deel van de ouders moeite met het label ve en willen ze daarom geen gebruik maken van ve. Deze laatste groep ouders kunnen zogenoemde zorgmijders zijn of ouders die weinig vertrouwen hebben in de overheid.

In de volgende hoofdstukken laten we aan de hand van goede voorbeelden en tips zien hoe gemeenten concrete acties kunnen ondernemen om redenen van non-bereik weg te nemen.

4

Rol gemeente om bereik ve te verhogen

Uit voorgaande hoofdstukken is helder geworden hoe het staat met het bereik van ve in Nederland en is er inzicht verschaft van redenen voor ouders om geen gebruik te maken van ve. In dit hoofdstuk zoomen we in op de rol van de gemeente rond het bereik.

Wettelijk kader

Gemeenten (formeel college van B & W) hebben de wettelijke taak (WPO artikel 159 en 160) om voor ve:

- doelgroep te bepalen,
- te indiceren,
- toe te leiden,
- zorg te dragen voor voldoende ve-voorzieningen in aantal en spreiding.

Hierover dienen zij te rapporteren qua financiën aan het Rijk via de SiSa verantwoording in de jaarrekening en inhoudelijk via een jaarlijkse vragenlijst door het college (vanaf 2024) aan de Onderwijsinspectie.

Gemeenten hoeven deze taken niet allemaal zelf uit te voeren. De WPO draagt de gemeente op om overleg te voeren en afspraken te maken met de vve-partners. Hiermee legt zij een inspanningsverplichting op de vve-partners om zo veel mogelijk kinderen uit de doelgroep te bereiken en om kinderen echt actief toe te leiden naar een ve-locatie. De gemeente is en blijft hier uiteindelijk eindverantwoordelijk voor en zal dus actief moeten toezien dat de gemaakte afspraken nagekomen worden en effecten sorteren.

Bereik ve verhogen via gesloten cirkel

Om een hoog bereik te realiseren, dient er een gesloten cirkel oftewel een sluitende aanpak in de gemeente te zijn. In een gesloten cirkel is er goed zicht is op de volgende drie elementen: de indicaties, de toeleiding van geïndiceerde kinderen en de daadwerkelijke afname van ve-aanbod. De cirkel wordt gesloten als de gemeente fungeert als regievoerder en er een doeltreffende registratie en samenwerking tussen de verschillende actoren (ketenpartners en gemeente) is, zodat iedereen benodigde zicht heeft op de drie elementen.

Rol gemeente om bereik ve te verhogen

Werkproces indiceren en toeleiden gemeente Venlo

Een voorbeeld van een gesloten cirkel is in bovenstaand plaatje weergegeven, afkomstig uit Venlo.

Het voorbeeld van Venlo laat zien wat de elementen zijn van een gesloten cirkel. Deze diepen wij hieronder verder uit. Het gaat om onder regie van de gemeente:

1. afspraken met JGZ;
2. aanvullende afspraken voor toeleiding;
3. gegevensuitwisseling mogelijk maken.

1. Toeleidingsafspraken maken

De toeleidingsopdracht om kinderen met een indicatie voor ve naar het ve-aanbod te leiden komt meestal bij de JGZ terecht. Immers zij stellen de indicatie vast, hebben een goede toegang tot gegevens van ouders en spreken de ouders met regelmaat. Gemeenten

dienen met JGZ over de toeleiding heldere afspraken te maken, omdat dit onderdeel (deels) buiten het basistakenpakket van de Wet publieke gezondheid (Wpg) valt en extra bekostigd moet worden.

De JGZ moet voor toeleiding vervolgens binnen de eigen organisatie een werkwijze opstellen. De werkwijze bevat bij voorkeur de volgende onderdelen:

- Ouders van geïndiceerde kinderen worden door de jeugdverpleegkundige geïnformeerd over de indicatie en waar in de gemeente ve-locaties zijn waar hun kind naar toe kan gaan. Overigens wordt geadviseerd dat JGZ steeds minder het woord 'indicatie' gebruikt, maar het positief formuleert dat het kind recht heeft op gratis extra taalondersteuning.

Rol gemeente om bereik ve te verhogen

- De JGZ registreert de indicatie goed in de systemen, inclusief redenen van de indicatie. Dit is noodzakelijk voor de rapportage hierover aan de gemeente, maar het bevat mogelijk ook belangrijke informatie voor de kinderopvangorganisaties.
- Ouders worden geïnformeerd over het proces van toeleiding, de betrokken partijen, de wijze waarop de indicatie wordt geregistreerd en aan wie welke informatie wordt doorgezonden.
- De JGZ maakt afspraken met de kinderopvang over de informatie die zij dienen te ontvangen over de indicatie en welke gegevens JGZ dient te ontvangen over het bereik en (redenen) non bereik van de geïndiceerde kinderen.
- De JGZ kan hiermee ook bij ouders die geen gebruik wensen te maken van ve vaststellen wat de redenen hiervan zijn (redenen non-bereik).
- De JGZ kan hiermee én de toeleiding volgen én kan ouders van het non-bereik opnieuw benaderen en stimuleren om toch gebruik te maken van ve. Hierbij kan JGZ ook andere partijen inschakelen, zie hieronder de aanvullende afspraken.

2. Aanvullende afspraken voor toeleiding

De gemeente kan in samenspraak met JGZ en de overige ve-partners ook andere organisaties een deel van de toeleiding naar ve laten uitvoeren of helpen ondersteunen. De gemeente moet vanuit haar regierol de keuze maken of en welke extra toeleidingsactiviteiten er gedaan worden en hiervoor middelen beschikbaar stellen. Denk hierbij aan:

- Inzet van een ve-coördinator als spin in het web tussen JGZ en ve-locaties. Deze coördinator houdt zicht op alle geïndiceerde kinderen en ondersteunt waar nodig ouders bij inschrijving. Ze zijn in dienst van de gemeente, ketenpartner, JGZ of bij een ve-organisatie.
- Inzet van oudercontactpersonen of ouderconsulenten, buurtmoeders of huisbezoeken (zoals door een felicitatiedienst als een kind 2 jaar wordt).
- Inzet Instapje/Opstapje (1-2 jaar) waarbij ouders thuis bezocht worden.

- Ouderspreekuren /inloopmomenten.
- Inzet bibliotheek, bijvoorbeeld leesconsulent rond leesbevordering jonge kinderen.
- Samenspelactiviteiten van ouder en kind op locatie als toeleiding naar ve.
- Gebruik van social media en goede ervaringen delen.

Hiervoor dienen ook weer afspraken gemaakt worden. Naast deze mogelijkheden geven wij hieronder nog enkele andere voorbeelden om het bereik ve te verhogen aanhakend bij de vijf 'b's' die in het vorige hoofdstuk zijn geïntroduceerd.

→ **Beschikbaar:** Indien uit de door de gemeente ontvangen rapportages blijkt dat het non-bereik (mede) veroorzaakt wordt door wachtlijsten, dienen deze onderzocht te worden samen met de kinderopvang. Betreft het wachtlijsten omdat de ouders voorkeursdagen hebben afgegeven of zijn er te weinig locaties/groepen en welke reden heeft dit? In de regel zijn dit huisvestings- of personeelsvraagstukken. De gemeente kan dan samen met de aanbieders kijken of en hoe dit op te lossen is en welke rol de gemeente daarin kan spelen.

→ **Betaalbaar:** Uit onderzoek⁸ onder zogenaamde niet-KOT ouders van geïndiceerde kinderen blijkt dat 65% van de ouders een inkomen van onder de € 31.648 heeft. Voor deze specifieke doelgroep betekent dit dat zij veelal een relatief lage eigen bijdrage betalen voor het ve-aanbod.

Het is daarom van belang dat daar waar deze ouders aangeven het mogelijk te duur te vinden, er goede voorlichting en ondersteuning is om dit voor hen uit te rekenen. Hierin kunnen verschillende partijen ondersteunen, waarbij de kinderopvangorganisaties erg logisch zijn. Daarnaast kan een gemeente ook besluiten om voor een bepaalde doelgroep het nog goedkoper of zelfs gratis te maken. Het is dan van belang dat je als gemeente goed zicht hebt op de inkomenscategorieën van de ouders.

⁸ Bron: Innovatienu13, Peutermonitor data 2022

Rol gemeente om bereik ve te verhogen

→ **Bereikbaarheid:** Indien blijkt dat de afstand voor veel ouders een probleem is, kan de gemeente met de aanbieders nagaan of er nog mogelijkheden zijn om extra ve-locaties te starten, bijvoorbeeld door in de dagopvang ve aan te bieden. Ook zijn er voorbeelden waarbij de gemeente vervoer naar ve mogelijk maakt.

→ **Begrijpelijk:** Door voldoende aandacht te geven aan communicatie over ve kan de begrijpelijkheid verbeterd te worden. In diverse gemeenten wordt een brief vanuit de gemeente aan alle ouders van bijna 2 jarige kinderen met aanbod (ve)-peuteropvang verzonden. Te denken valt verder aan informatiefolders⁹ in verschillende talen, soms al uitgereikt na geboorte, vaak bij consultatiebureau en bibliotheken, huisartsen en verloskundigen. Er zijn varianten met een QR-code, zodat de folder ook in een andere taal kan worden aangeboden, of een folder waar vooral veel met plaatjes en dus niet met tekst gewerkt wordt. Stichting ABC kan helpen met praktische tips om voor laaggeletterden begrijpelijke teksten op te stellen. Naast de 'geschreven' communicatie via brief of folder kan ook de communicatie ook op een andere manier: filmpjes, animaties, posters en websites¹⁰. Zet social media in, daarmee bereik je andere doelgroepen dan via de geschreven aansporingen.

→ **Bruikbaar:** Indien ouders om redenen van bijvoorbeeld kerkelijk gezindte geen gebruik wensen te maken, vraagt het extra inspanningen vanuit JGZ en soms vanuit het onderwijs van de betreffende denominatie. Immers het onderwijs ontvangt de leerlingen met achterstand. JGZ kan, samen met het onderwijs, het nut van een ve-aanbod met de ouders bespreken. Ook kerken en moskeeën kunnen benut worden bij de toeleiding als sleutelfiguren jonge ouders over ve toelichten. Benut ook de kracht van gemeenschaps- en buurthuizen. Van belang hierbij is om de boodschap rond ve positief te brengen, bijvoorbeeld: de peutergroepen zijn spelen en leren en ve is extra spelen en leren.

3. Gegevensuitwisseling mogelijk maken (AVG)

De gesloten cirkel staat of valt bij de gegevens die onderling met elkaar gedeeld worden. Hierbij dient de AVG in acht genomen te worden. De gemeente kan deze gegevensuitwisseling mogelijk helpen maken. De gemeente kan namelijk vanuit haar wettelijke verplichtingen e.e.a. opleggen aan de ketenpartners die daarmee de noodzakelijke (wettelijke) grondslagen hebben om gegevens uit te wisselen. In de praktijk wordt dit in veel gemeenten al uitgevoerd en hebben partijen met elkaar goede schriftelijke afspraken hierover gemaakt.

Gemeenten kunnen hierin een regierol nemen door:

- Vast te stellen met JGZ, Kinderopvang en overige ketenpartners wie met wie data moet uitwisselen.
- Duidelijk te maken welke (wettelijke) grondslagen hierbij van toepassing zijn.
- Afspraken te maken op welke wijze ouders geïnformeerd dienen te worden en/of om toestemming gevraagd moeten worden voor uitwisseling van gegevens.
- Te verduidelijken welke juridische documenten hiervoor onderling noodzakelijk zijn.

Als gemeente kun je dit proces ondersteunen door op basis van de gekozen data-uitwisseling:

- Een extra opdracht aan JGZ te geven met daarin expliciet benoemd met welke ketenpartners er uitwisseling van gegevens plaats dient te vinden.
- Een data-uitwisselingsovereenkomst met JGZ op te stellen indien je als gemeente zelf de data van hen verwerkt.
- In de subsidieregeling en -beschikking aan de kinderopvang opnemen dat er gegevens uitgewisseld dienen te worden met JGZ en of de gemeente.
- In de beschikking aan overige organisaties expliciet de data-uitwisseling tussen JGZ en hen te benoemen en beide partijen dit onderling ook te laten vastleggen.

⁹ Voorbeeld gemeente Amersfoort: Geef uw kind meer kans! Folder Voor- en Vroegschoolse Educatie ([amersfoort.nl](https://www.amersfoort.nl))

¹⁰ Voorbeeld gemeente Den Haag, website in verschillende talen: Home - Haagse Peuteropvang Juf Mina ([vraagjufmina.nl](https://www.vraagjufmina.nl))

Rol gemeente om bereik ve te verhogen

Wij raden aan om bij het opstellen van de opdrachten en subsidieregelingen de interne Functionaris Gegevensbescherming en/of juridische afdeling te betrekken. Zij kunnen meekijken naar het juiste gebruik van de wettelijke grondslagen en verplichtingen vanuit de AVG.

De gemeente zelf moet ervoor te zorgen dat zij ook de data ontvangt van JGZ, kinderopvang en ketenpartners die nodig zijn om de eigen verantwoordingen te kunnen doen. Denk aan aantal indicaties, redenen van indicatie, aantal doelgroepkinderen die zijn bereikt en niet bereikt en redenen van het non-bereik. Dit moet anoniem/geaggregeerd.

Wij raden aan om jaarlijks te evalueren of de gegevensuitwisseling naar wens verloopt en welke verbeteringen hierbij mogelijk/wenselijk zijn.

5

Ervaringen uit de praktijk

In dit laatste hoofdstuk laten we via ervaringen vanuit de praktijk zien hoe het bereik ve in kaart te brengen is en hoe het bereik (verder) te verhogen is.

5.1 Inzicht in bereik

Als het gaat om het inzicht krijgen in het bereik van ve, kan een gemeente het zelf oppakken of dat laten doen door een externe partij. Het kan financieel en inhoudelijk verstandiger zijn om het extern uitbesteden met meerdere gemeenten in de regio op te pakken. Dit geldt vooral als er al veel samenwerking is, er een REA is of gemeenten voor een groot deel te maken hebben met dezelfde kinderopvangaanbieders. Voorbeelden hierbij zijn de vve-monitors in het zuidelijkste deel van Zuid-Limburg en Brabant¹¹.

Inzicht in bereik: de gemeente doet het zelf

Een gemeente kan het bereik bijhouden door duidelijke afspraken te maken met de betrokken partijen en de geaggregeerde anonieme gegevens in een eigen administratief systeem vastleggen. Neem in de registratie op:

- Ve-kinderen die buiten de gemeente wonen. Ve-kinderen die in de gemeente wonen, maar in een andere gemeente gebruik maken van een ve-plaats.
- De ve-kinderen die op de wachtlijst staan. Spreek met de partners ook een duidelijk gemeentebreed peilmoment af, bijvoorbeeld de situatie per 1 januari zodat de gegevens van de verschillende ve-aanbieders en de JGZ vergelijkbaar zijn.

Met de gegevens van de JGZ wordt een nauwkeurig beeld verkregen van het aantal doelgroeppeuters volgens de gemeentelijke definitie. Vraag hierbij altijd om gegevens inclusief geboortemaand van het kind, zodat bepaald kan worden hoeveel kinderen op een teldatum behoorde tot de doelgroep. Een gemeente

die op 1 juni 2023 wil weten wat het bereik is, waarbij de startleeftijd voor ve 2,5 jaar is, heeft de gegevens nodig van de ve-kinderen die tussen juni 2019 en december 2020 geboren zijn.

Voor de deelname aan het ve-aanbod door ve-kinderen zijn de plaatsingscijfers van ve-aanbieders nodig. In gemeenten die tot maximaal 50 ve-kinderen hebben, lukt het vaak om met heldere afspraken met JGZ en kinderopvang een goed overzicht op kindniveau te krijgen in bijvoorbeeld Excel. In gemeenten met meer ve-kinderen is dit vaak lastiger. Er zal dan op een andere manier inzicht gekregen worden in het aantal ve-geïndiceerde kinderen dat ook deelneemt aan een ve-aanbod, zoals door monitoring door externen.

Een tweede variant waarbij gemeente zelf inzicht hebben in het bereik is door het aanstellen van een vve-coördinator. Deze functionaris heeft als taak alle ve-geïndiceerde kinderen goed toe te leiden en ouders te ondersteunen bij de inschrijving. Deze persoon houdt hiermee dus zelf goed zicht op het bereik via een vaak door henzelf opgesteld registratie-overzicht (vaak in Excel). Hier geldt dat dit goed te doen is bij een aantal tot maximaal 100 ve-kinderen.

Inzicht in bereik: door externen uitgevoerd

JGZ Kennemerland: Dimensional Insight

Door JGZ-professionals, ve-aanbieders en gemeenten in het werkgebied van JGZ Kennemerland wordt gewerkt met de online vve-monitor van Dimensional Insight. De monitor is ontwikkeld in samenwerking met JGZ Kennemerland, ve-aanbieders, gemeente Haarlem en Dimensional Insight. Sinds 2016 is de monitor door JGZ Kennemerland ingevoerd in de verschillende gemeenten in het werkgebied. Met de vve-monitor is het proces van indiceren, toeleiden en monitoren

¹¹ sardes.nl/projecten/vve-monitor-11-gemeenten

Ervaringen uit de praktijk

van ve-doelgroepkinderen gedigitaliseerd en zijn alle relevante gegevens online beschikbaar in één systeem. JGZ Kennemerland vervult de coördinerende taak/rol in het monitoren van het toeleidingsproces en het (non) bereik. De samenwerkingsafspraken zijn vastgelegd in een toeleidingsprotocol. Resultaten uit de vve-monitor worden periodiek besproken met betrokken partners om vandaaruit te bekijken wat goed gaat en waar ruimte ligt voor verbetering. Desgewenst worden gezamenlijk verbeteracties in het toeleidingsproces uitgezet, gevolgd en geëvalueerd.

De stappen in het proces van toeleiding en (niet) plaatsing van doelgroepkinderen worden, met toestemming van ouders, geregistreerd in de monitor en geautomatiseerd samengevoegd met gegevens vanuit het dossier van JGZ Kennemerland. De monitor toont per gemeente het totaal aantal kinderen die vallen onder de zorg bij JGZ Kennemerland en het aantal doelgroepkinderen op basis van de gemeentelijke doelgroepcriteria vve. De monitor maakt zichtbaar waar de doelgroepkinderen (0-4 jaar) zich in het toeleidingsproces bevinden en welke kinderen wel of niet deelnemen aan voorschoolse educatie. Daarnaast geeft de monitor informatie over het aantal doelgroepkinderen op de wachtlijst, het aantal en spreiding van de doelgroep, de achterliggende criteria op basis waarvan kinderen tot de doelgroep behoren, het gebruik van het ve-aanbod van 16 uur per week en de redenen voor het non-bereik. Tevens kunnen ve-aanbieders via het systeem een vve-indicatie aanvragen bij JGZ Kennemerland voor kinderen die al gebruikmaken van de peuteropvang/kinderopvang en gebaat zouden zijn bij voorschoolse educatie.

In de monitor zijn verschillende actuele rapportages beschikbaar: dagelijkse statusrapportage, kwartaal- en jaarrapportages. Daarnaast is het mogelijk om te filteren op leeftijdsgroep, stadsdeel/wijk en uren ve-aanbod. De monitor bevat ook trendgrafieken van het proces bij JGZ Kennemerland en ve-aanbieders en het bereik en non-bereik over de afgelopen kwartalen.

Door deze opzet krijgen gemeenten, ve-aanbieders en JGZ Kennemerland veel bruikbare informatie. Alle doelgroepkinderen zijn in beeld. Interventies kunnen sneller en doeltreffender worden ingezet. De samenwerking tussen JGZ-Kennemerland en ve-aanbieders verloopt effectiever en efficiënter. Kortom: de monitor wordt gebruikt als signalerings- en sturingsinstrument om het bereik te verhogen vanuit een gezamenlijk aanpak.

Gorinchem: CED-Groep

Een vve-monitor kan alleen gericht zijn op de cyclus indicering-toeleiding-bereik, maar ook onderdeel zijn van GOAB-monitor of Onderwijsmonitor, zoals in de gemeente Gorinchem.

Sinds 2010 wordt in Gorinchem een monitor voor- en vroegschoolse educatie uitgevoerd door de CED-Groep. Deze monitor betreft onder meer het aantal doelgroepkinderen vanaf 2,5 tot 4 jaar, het bereik van de voorscholen, de Citoscores basisscholen waarbij cohorten worden gevolgd op taal en rekenen van leerlingen (vanaf groep 3). Dit jaar worden ook de scores uit de IEP meegenomen. De gegevens worden verzameld, geanalyseerd en aan de scholen terug-gerapporteerd door de CED -Groep. In de analyses maken de onderzoekers onderscheid tussen vve-scholen, met een schoolgewicht van 30 of hoger¹² en niet-vve-scholen.

Voor het monitoren van het bereik levert Jong JGZ ieder jaar in oktober het aantal vve geïndiceerde kinderen aan. De kinderopvang geeft het aantal geplaatste ve-kinderen door. Deze gegevens worden met elkaar vergeleken: gaat het over dezelfde kinderen en kloppen de aantallen?

Omdat deze monitor al jaren uitgevoerd wordt, kan vergeleken worden met de voorgaande jaren en worden trends en de resultaten van de inspanningen zichtbaar.

Deze monitor wordt actief ondersteund binnen het gemeentelijk beleid. Elke zes weken vindt het vve-overleg plaats met de vve-partners en andere relevante partijen. Dit overleg is uitgegroeid tot een

¹² Hoe hoger de schoolweging, hoe complexer de leerlingpopulatie en hoe lager de verwachte leerresultaten voor deze school.

Ervaringen uit de praktijk

vaste component in de kennisdeling alsook het delen van ervaringen en het maken van verbeterafspraken.

Peutermonitor Innovatienul13

Een vierde van de gemeenten in Nederland maakt op dit moment gebruik van de Peutermonitor van Innovatienul13. De Peutermonitor is een dienstverlening die speciaal ontwikkeld is voor gemeenten die zelf regie willen voeren op hun OAB beleid middels bruikbare onderzoeksgegevens waaronder gegevens over het indiceren en toeleiden.

De monitor wordt ingezet om gegevens van de JGZ, Kinderopvang en eigen gemeentelijke gegevens onder eigen regie veilig en AVG-proof te laten verwerken en te valideren. Gemeenten krijgen anonieme rapportages over de redenen van indicatie, bereikpercentages en de redenen van het non-bereik van de geïndiceerde peuters middels een gevalideerd gesloten proces.

Hierdoor kunnen gemeenten met JGZ op basis van gevalideerde data in gesprek en worden (wijk) gerichte acties mogelijk op basis van feiten. Doordat JGZ zelf ook inzichten krijgt in bovengenoemde zaken kunnen zij aan hun eigen regie rol met de overige ketenpartners goed onderbouwd invulling geven en monitoren.

De Peutermonitor geeft gemeenten inzichten op het niveau van wijk, kinderopvangorganisatie en locatie als het gaat om de vier categorieën peuters (kot/niet kot en regulier of geïndiceerde peuters) die de ve-locaties bezoeken. Deze maandelijks inzichten gaan over het gebruik in uren per categorie, waaronder ook de uren voor geïndiceerde peuters, en geven gevalideerde uitkomsten ten behoeve van de af te rekenen subsidies.

Elke lokale subsidieregeling wordt in de Peutermonitor ingeregeld waardoor de inzichten aansluiten bij het eigen beleid. Doordat alle landelijke wetgeving worden gevolgd is er ruimte voor maatwerk daar waar nodig. Bijvoorbeeld als het gaat om gebruik van ve-aanbod in de AZC's en de specifieke uitkering ontheemden

(Oekraïense peuters). Deze kunnen meegenomen worden in de monitor. De Peutermonitor faciliteert met de inhoudelijke en technische dienstverlening gemeenten hierbij.

5.2 Voorbeelden van gemeenten

In dit deel van het hoofdstuk geven wij een aantal voorbeelden van aanpakken van gemeenten en hun partners om het ve-bereik te verhogen. Het gaat hierom de gemeenten Hardenberg, Den Bosch en Rotterdam.

Hardenberg

In Hardenberg worden jaarlijks zo'n 80-100 kinderen voor vve-geïndiceerd, oftewel circa 2 per week. De totale vve doelgroep is daarmee 130-150 in de leeftijd van 2,5-4 jaar. Het bereik is al jarenlang boven de 95%.

De gemeente verklaart het hoge bereik door de volgende factoren:

- Zeer betrokken vve-partners die zich al jaren met de gemeente inzetten op ve.
- Goede communicatie met ve-ouders, ouders zijn goed geïnformeerd. Voor de circa 50 anderstalige ve-ouders is door de jaren heen een goede communicatielijn opgezet.
- Grote organisaties waardoor een onrendabele ve-locatie elders gecompenseerd kan worden.
- Stabiel ve-beleid met stabiele contactpersonen.
- Keuze om in veel kernen ve-aanbod overeind te houden, zodat er altijd thuis nabij een plek is.
- Ve-aanbieders houden altijd een ve-plek beschikbaar.
- Keuze om ve-ouders geen KOT aan te laten vragen, wat drempelverlagend werkt. Ouders betalen wel een vaste lage ouderbijdrage.
- Ve in Hardenberg wordt als iets 'gewoons' ervaren door ouders. Er is al jarenlang ve en ve is goed ingebed in de gemeente.
- Voor AZC-ouders is ve volledig gratis.

Ervaringen uit de praktijk

Den Bosch

In Den Bosch meldt het consultatiebureau de kinderen aan voor ve en worden ouders (die voor het uitwisselen van contactgegevens hebben getekend) door de medewerkers van de ve-locaties gebeld. Op deze manier is het bereik van geïndiceerde peuters aan ve aanzienlijk toegenomen.

Rotterdam

Bij ve-aanbieder HefGroep – KindeRdam in Rotterdam werd een terugloop in het bereik van de peuters in de ve-groepen geconstateerd. Hierop is men in gesprek gegaan met de gemeente en het CJG. Er is gekeken naar gebiedsanalyses van de gemeente, naar de bestaande activiteiten en inspiratiebronnen en naar de mogelijkheden om te innoveren.

Wat waren de signalen vanuit de praktijk over de terugloop:

- Aantal werkende ouders loopt op waardoor er meer druk op de kinderopvang is gekomen en er minder gebruik is van ve
- Corona: kinderen meer thuis
- Administratieve lasten: ingewikkelde aanmeldprocedures
- Kinderopvang Toeslag Affaire: weinig vertrouwen in het 'systeem'
- Angst voor stigmatisering door indicatie Extra spelen en leren
- Discontinuïteit in contacten is extra nadelig voor kwetsbare ouders
- Data is nog gefragmenteerd inzichtelijk

Naar aanleiding hiervan is het programma 'bevorderen bereik peuters' gestart¹³.

Er zijn vier programmalijnen met onderlinge samenhang en verbinding:

Programma lijn a

Onderzoek met onderdelen:

- Beweegredenen ouders
- Overbrugging CJG naar locatie
- Aanmeldingsprocessen

Programmalijn b

Toeleiding met onderdelen

- Herstellen verbinding CG en ve-locaties
- Campagne richting ouders

Programmalijn c

Aanbod met onderdelen:

- Flexibiliseer verlengd peuteraanbod (algemeen, zorgpeuters en tweetalig)

Programmalijn d

Financiële en fysieke experimenteerruimte

¹³ www.maatschappelijkekinderopvang.nl/wp-content/uploads/2023/05/presentatie_HefGroep-KindeRdam_20-april-2023.pdf

Colofon

Titel **Bereik ve verhogen** | Achtergronden, tips en goede voorbeelden

Auteur **Sebastiaan Bauw, Koen Kock, Anja de Rooij en Marco Zuidam**

Datum **juli 2023**

Project **GOAB-traject**

Deze handreiking is een uitgave van het GOAB-Ondersteuningstraject voor gemeenten en aanbieders van Voorschoolse Educatie uitgevoerd door Oberon, Sardes, de CED-Groep en de brancheorganisaties SWN, BMK en BK in opdracht van het ministerie van OCW.

